

Helse- og omsorgsdepartementet

Kontaktperson: Henriette Nielsen
Telefon: 91331516
Vår ref.

Dato: 7. desember 2020

Høringssvar – Forslag om endringer i helse- og omsorgstjenesteloven (godkjenningsmodell for fritt brukervalg)

Uloba - Independent Living Norge er funksjonshemmedes egne tilrettelegger for borgerstyrt personlig assistanse (BPA). Vi er en ideell organisasjon eid og drevet av funksjonshemmede, organisert som et samvirke. Uloba etablerte og utviklet BPA som et likestillingsverktøy i Norge for nærmere 30 år siden. Vi er også en del av et internasjonalt nettverk av Independent Living-organisasjoner og baserer vårt arbeid på Independent Living-filosofien.

Uloba mener at det er særdeles viktig at den nye godkjenningsmodellen legger funksjonshemmedekonvensjonen (CRPD) til grunn i utarbeidelsen av den nye lovteksten. Denne konvensjonen ble ratifisert av Norge 3. juni 2013 og forplikter Norge til å sikre funksjonshemmedes menneskerettigheter. Gjennom menneskerettighetene er vi sikret likestilling og like muligheter til samfunnsdeltagelse.

BPA er en tjeneste som hyppig blir lagt ut på anbud eller konsesjon. Vi reagerer sterkt på forslaget til lovtekst. Lovteksten lar det være opp til den enkelte kommune å sette rammene for ordningen og hvorvidt de ønsker å innføre fritt brukervalg. Vi i Uloba mener lovteksten må endres til at det skal være fritt brukervalg. Dette vil gi personer med en funksjonsnedsettelse muligheten til å velge den tilretteleggeren som passer deres individuelle behov for assistanse. Videre frykter vi at kommunene skal rasere ordningen om de selv skal sette rammene for tjenesten. Frykten er knyttet til hvorvidt den enkelte kommunen forstår hva BPA er, en videreføring av forskjellene mellom ulike kommuner og et manglende fokus på menneskerettighetene til funksjonshemmede. Dagen situasjon er utfordrende og vi ser at enkelte kommuner rekommunaliserer BPA. Dette skaper usikkerhet for våre medlemmer.

I høringsnotatet til den foreslåtte lovteksten legges det stor vekt på at vi selv skal kunne bestemme: hvem som skal assistere oss, hva som skal gjøres, hvor det skal utføres og når det skal utføres. Dette er i tråd med hvordan en god og velfungerende BPA ordning skal være. Vi er derfor bekymret over at dette prinsippet ikke er skrevet inn i forslaget til lovtekst. Uten denne tydeliggjøringen er det opp til kommunene å definere hvordan tjenesten skal utformes. Utformingen kan være i strid med CRPD. Her vil vi spesielt trekke frem artikkel 19 i CRPD. Denne artikkelen tar for seg retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet. Artikkelen sier blant annet at vi funksjonshemmede har samme rett som andre til å leve i samfunnet, med de samme valgmulighetene og det skal treffes effektive og hensiktsmessige tiltak for å legge til rette for at funksjonshemmede skal kunne gjøre full bruk av denne rettighet, og bli fullt inkludert og delta i samfunnet. Ved å frata oss vår selvbestemmelse knyttet til hvem, hva, hvor og når blir ikke forpliktelsene i CRPD oppfylt.

I §3-11 punkt d) sier lovforslaget som følger: «Tilbud i kommunal egenregi for personer som ikke kan eller vil velge selv». Uloba mener at dette punktet er i strid med CRPD artikkel 12 om Likhet for loven, da alle mennesker har mulighet til å ta et valg. Punkt 2 i denne artikkelen sier at «Partene skal erkjenne at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rettslig handleevne på lik linje med andre, på alle livets områder.». Videre sier punkt 3 i samme artikkel at «Partene skal treffe hensiktsmessige tiltak for å gi mennesker med nedsatt funksjonsevne tilgang til den støtten de trenger for å kunne utøve sin rettslige handleevne.». Uloba mener derfor at lovteksten må endres for å tydeliggjøre at kommunene må tilrettelegge for beslutningstøtte, for at alle innbyggerne kan velge sin foretrukne tilrettelegger. Beslutningstøtte er et viktig verktøy og sikrer at personer ikke blir umyndiggjort. Mangelen på beslutningstøtte og et system for beslutningstøtte er noe CRPD komiteen og FNs spesialrapportør for funksjonshemmedes menneskerettigheter kritiserte Norge for i 2019. Det er derfor særdeles viktig at nye lover er i tråd med CRPD artikkel 12.

For våre medlemmer er det viktig at loven er enkel å lese og forstå. Dette er noe Norge har forpliktet seg til i blant annet artikkel 21 om «Ytringsfrihet og meningsfrihet, og tilgang til informasjon», i CRPD. Denne sier: «Partene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne kan utøve retten til ytringsfrihet og meningsfrihet, herunder frihet til å søke, motta og meddele opplysninger og tanker av alle slag, på lik linje med andre, og ved alle former for kommunikasjon etter eget valg, som definert i artikkel 2 i denne konvensjon». Videre sier punkt a) «å sørge for at informasjon som er beregnet på allmennheten, gis til mennesker med nedsatt funksjonsevne i tilgjengelige formater og ved hjelp av teknologi tilpasset ulike former for nedsatt funksjonsevne, i rett tid og uten ekstra kostnader». Det norske lovverket er beregnet på allmenheten og det er derfor viktig at loven blir formulert etter klarspråk prinsipper. Dette vil gjøre lovverket tilgjengelig for flere personer med funksjonsnedsettelse.

Uloba er positive til at funksjonshemmede skal få valgfrihet, imidlertid vil ikke den nye lovteksten føre til dette. Lovteksten vil i seg selv ikke sikre vår rett til å bestemme hvem som skal assistere oss, hva som skal gjøres, hvor vi skal motta assistansen og når vi skal motta denne assistansen. Det er også utfordringer knyttet til selvbestemmelse og beslutningsstøtte i lovforslaget. Vi vil

også at loven skal utformet i tråd med klarspråklige prinsipper for å sikre at den blir enklere å forstå for alle. Vi i Uloba mener derfor at lovteksten må endres for å ivareta våre menneskerettigheter i tråd med CRPD og sikre våre muligheter til å være likestilte borgere.

Med vennlig hilsen

Uloba - Independent Living Norge SA

Vibeke M. Melstøm

Generalsekretær Uloba Independent Living Norge - SA